

התעתיק מעברית לאותיות לטיניות

יסודם של כללי התעתיק מעברית לאותיות לטיניות – הפשוט והמדויק – הוא הכללים שנקבעו בישיבות האקדמיה ללשון העברית בשנים תשט"ו–תשט"ז והתפרסמו בשנת תשי"ז.

בישיבת מליאת האקדמיה בכ"ד באייר תשס"ו, 22 במאי 2006 (ישיבה רפט), הטילה המליאה על ועדת הדקדוק של האקדמיה להכריע בעניין התעתיק הפשוט מעברית לאותיות לטיניות, ותוקף החלטת הוועדה כתוקף החלטת המליאה.

הכללים שלהלן נקבעו בישיבת ועדת הדקדוק בט' בסיוון תשס"ו, 5 ביוני 2006; שני פרטים נדונו מחדש לאחר מכן, והדיון בהם הושלם ב"ג בתמוז תשס"ו, 9 ביוני 2006. הכללים התפרסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 5764, י' בשבט תשס"ח, 17 בינואר 2008, עמ' 1428–1431.

במהלך השנים תש"ע ותשע"א עדכנה ועדת הדקדוק של האקדמיה גם את כללי התעתיק המדויק מעברית לאותיות לטיניות. העדכון אושרר במליאת האקדמיה בא' באדר ב' תשע"א, 7 במארכ 2011 (ישיבה שך). הודעה על כך פורסמה ברשומות, ילקוט הפרסומים 6300, כ"ז באלול תשע"א, 26 בספטמבר 2011, עמ' 16840.

הקדמה²

כללי תעתיק אלו באים להסדיר את כתיבן של מילים עבריות בכתב לטיני במקום שהבעה כזו של המילה העברית נדרשת במגע עם העולם הלועזי, כגון בדרכונים, בתעודות, בטפסים רשמיים, במודעות, בחותמות ובשלטים. אין תעתיק זה בא לשמש במקום הכתב העברי בשימוש הרגיל. מטרתו למסור את צלילה המקורב של המילה העברית בימינו.

1 כללים אלו – הן של התעתיק הפשוט הן של המדויק – באים במקום כללי התעתיק שקבעה האקדמיה בישיבותיה בשנים תשט"ו–תשט"ז ושנתפרסמו ברשומות, ילקוט הפרסומים 519, כ"א בשבט תשי"ז, 23 בינואר 1957, עמ' 493–497.

2 דברי ההקדמה מבוססים על המבוא לכללי התעתיק שנתפרסם בשנת תשי"ז (1957).

נקבעו שתי דרכים בתעתיק:

א. תעתיק פשוט המיועד לשימוש עממי, כגון במודעות, בשלטים, במפות שימושיות וכדומה. תעתיק זה יש בו ויתור על כמה דיוקי הבחנה בין אותיות, ומשמשים בו צירופי אותיות מסוימים להבעת אות עברית אחת.

ב. תעתיק מדויק יותר המיועד לשימוש במקום שיש צורך או רצון למסור את המילה העברית הכתובה על דיוקה, כגון בקטלוגים, בשערי ספרים, במפות מדויקות וכדומה. אמנם אף הוא נועד לסיפוק צרכים מעשיים ואינו בא לספק את צורכי המדע הטהור. תעתיק זה אינו אלא הרחבה של התעתיק הפשוט בתחום העיצורים: כנגד כל אות עברית נקבעה אות לועזית אחת ומיוחדת לה.

שמות עבריים היסטוריים, כגון ירושלים, ישראל, ציון – בבואם בתוך שימושי לשון לועזיים אין חלים עליהם כללי התעתיק, והם ייכתבו כפי שנשתרשו בכל לשון ולשון, כגון The Jerusalem Post, State of Israel, Mount Zion; ואילו בבואם בשמות פרטיים עבריים או כחלק של צירוף עברי, כמו מבשרת ירושלים, בית ישראל, שבי ציון – כללי התעתיק חלים עליהם.

שמות עבריים של בני אדם שיש להם מסורת כתיב לטיני ובעליהם רוצים לקיימה נכתבים כמסורתם.

התעתיק הפשוט

סימן הכוכבית פירושו שיש הבדל בין התעתיק הפשוט לתעתיק המדויק.

העיצורים

האות העברית	תעתיקה	הערות
*א	'	א מתועתקת רק באמצע המילה, כגון Ya'ir (יַאִיר), Ze'ev (זֵאֵב), Gavriel (גַּבְרִיאֵל), Yig'al (יִגְאָל), Ne'dar (נְאֲדָר). אין מתעתיקים א בראש המילה, כגון Aharon (אַהֲרֹן). לא תסומן א שאיננה הגויה, כגון Rishon (רִישׁוֹן), Gera (גֵּרָא).
ב	B b	
ב	V v	
ג, ג	G g	
ד, ד	D d	

האות העברית	תעתיקה	הערות
ה	H h	לא תסומן ה שאיננה הגויה, כגון Shira (שִׁירָה), Asa'el (עֲשֵׂהֲאֵל), אבל Nogah (נֹגֵה).
*ו	V v	לא תסומן ו שאיננה הגויה, כגון Yosef (יוֹסֵף).
ז	Z z	
*ח	H h	Holon (חֹלוֹן)
*ט	T t	
י	Y y	לא תסומן י שאיננה הגויה, כגון Gil (גִּיל).
כ	K k	
*כ	Kh kh	Kokhav Mikha'el (כּוֹכַב מִיכָאֵל)
ל	L l	
מ	M m	
נ	N n	
ס	S s	
*ע	'	ע מתועתקת רק באמצע המילה, כגון Ya'el (יַעֲלֹ), Giv'on (גִּבְעוֹן), Sha'ar Ha'Amakim (שַׁעַר הָעֲמָקִים), Ma'barot (מַעְבְּרוֹת). אין מתעתקים ע בראש המילה ובסופה, כגון En Gedi (עֵין גֵּדִי), Geva (גִּבְעָה), Gilboa (גִּלְבּוֹעַ).
פ	P p	
ף	F f	
*צ	Ts ts	Hatsav (חֲצָב)
*ק	K k	אין ההחלטה נוגעת לשמות מערבית, כגון Qumran (קֻמְרָאן).
ר	R r	
*ש	Sh sh	
*ש	S s	
ת, ת	T t	

העיצורים הנוכריים

האות העברית	תעתיקה
ג'	Ğ ğ
ז'	Ž ž
צ'	Č č

התנועות

הערות	תעתיקו	סימן הניקוד
	a	פתח א
		קמץ (גדול) א
		חטף פתח א
ובכלל זה סגול מלא.	e	סגול א
ובכלל זה צירי מלא, כגון Etan (אֵיתָן), Sde Hemed (שְׁדֵי חֶמֶד), Bet Shemesh (בֵּית שֶׁמֶשׁ).		צירי א
		חטף סגול א
כגון Rehovot (רְחוֹבוֹת), HaSolelim (הַסּוֹלֵלִים). אין מסמנים שווא נע שאינו הגוי, כגון Kfar Vradim (כְּפָר וִרְדִּים). במקרה של ספק מסמנים את השווא בתנועת e.		שווא נע הגוי א*
ובכלל זה חיריק מלא.	i	חיריק א
ובכלל זה חולם מלא.	o	חולם א
		קמץ קטן א
		חטף קמץ א
	u	קיבוץ א
		שורוק או

כללים שונים

1. הדגש החזק	הדגש החזק מסומן בהכפלת האות, כגון Gannot (גַּנוֹט), Ayyalon (אֵיילוֹן). אין מכפילים דר־אות (sh, ts), כגון Havatselet (חַבְצֵלֶת), Menashe (מְנַשֶּׁה). ³ אין מסמנים את ההכפלה אחרי ה' הידיעה, כגון Bet HaKerem (בֵּית הַכֶּרֶם), ואחרי מילות השימוש האחרות, כגון MiTudela (מִיטוּדֵלָה) [בנימין]. וראו עוד כלל 3.
2. אות רישית	אות רישית תיכתב בראש כל תיבה, כגון Tel Aviv (תֵּל אָבִיב). וראו עוד כלל 3.
3. אותיות השימוש*	אותיות השימוש מ־ה וכל"ב אינן מופרדות מן התיבה, אך האות שאחריהן רישית, כגון HaYogev (הַיּוֹגֵב), Bayit VaGan (בַּיִת וְגַן), Herev Le'Et (חֶרֶב לְאֵת), Homa UMigdal (חֹמָה וּמִגְדָּל).
4. גרש מפריד	גרש מפריד יבוא בין האותיות כשרצף האותיות יכול להתפרש בשתי דרכים, כגון Yits'har (יִצְחָר), Hak'hel (הַקֵּהֶל).
5. הטעמה	אפשר לסמן את ההטעמה בסימן טעם מעל אות התנועה של ההברה המוטעמת, כגון Ha'Ógen (הַעֲגֹן), Yotváta (יֹטְבָתָה), Yokne'ám (יֹקְנָעָם).

המלצות המסורות להחלטת הגופים המתעתיים

- א. יש לקבוע מה תחולת התעתיק. מומלץ שלא לתעתק מילים כלליות המשמשות במשמען המילוני הרגיל, כגון רחוב, שדרה, צומת, מחלף, נמל (למשל: רח' הָאֵרֶן – Ha'Oren St.), לעומת מילים שהן חלק בלתי נפרד מהשם (למשל: גִּבְעַת יְעָרִים – Giv'at Ye'arim, קִרְיַת שְׁמוֹנָה – Kiryat Shmona).
- ב. שמות בעלי מסורת כתיבה, כגון הַר צִיּוֹן (Mt. Zion), הֶרְצֵל (Herzl), יוסיפו להיכתב כן.
- ג. האקדמיה לא קבעה כללים לגבי השימוש במקף ובקו מפריד בשמות פרטיים – הן בעברית הן בתעתיק. מומלץ לקבוע כללים בעניין זה, למשל מקף – לחבר בין תיבות, כגון Tel-Aviv (תל־אביב), וקו מפריד – להפריד בין רכיבים של שמות מורכבים, כגון Ma'alot-Tarshiha (מעלות-תרשיחא), Tel-Aviv-Yafo (תל־אביב-יפו).

3 ועדת הדקדוק נענתה לבקשת ועדת השמות הממשלתית והחליטה (בישיבה ביום כ"ב באלול תשע"א, 22 באוגוסט 2011) כי בתעתיק הפשוט y לא תוכפל אחרי i, כגון Nahariya (נְהַרְיָה).

התעתיק המדויק

בתעתיק המדויק נוהגים כללי התעתיק הפשוט בשינויים האלה:

1. עיצורים:

א	'
ו	W w
ח	H h
ט	T t
כ (רפה)	K k
ע	'
צ	S s
ק	Q q
ש	Š š
ש	Ś ś

2. א עיצורית מתועתקת גם בראש מילה. לאחריה תבוא אות רישית, כגון 'Oren (אֶרֶן).
3. ע מתועתקת בכל מקום; בראש מילה תבוא לאחריה אות רישית. דוגמאות: 'Akko (עֲכוֹ); Ra'ya (רַעְיָה); 'Geva (גִּבְעָה), 'Gilboa (גִּלְבּוֹעַ).
4. הסימן ל־ש' הוא רשות. ברגיל היא מתועתקת S s.
5. אפשר לסמן כל שווא נע ב־e.
6. אותיות השימוש מ־ה וכל"ב נכתבות עם המילה; האות שאחריהן אינה רישית, ומסמנים את ההכפלה, למשל: Bet Hakkerem (בֵּית הַכֶּרֶם), Haššahar (הַשְּׁחָר), Haggevil Šebballev (הַגְּבוּל שְׁבַלֵּב [שם ספר]).